

Primljeno/Submitted: 25.09.2023.
Prihvaćeno/Accepted: 10.11.2023.

Pregledni rad
Review paper
JEL Classification: I20, I30

KORIŠTENJE FONDOVA EUROPSKE UNIJE ZA POVEĆANJE KVALITETE STUDENTSKOG STANDARDA

USE OF EUROPEAN UNION FUNDS FOR INCREASE STUDENT STANDARD QUALITY

Sandra Mrvica Mađarac *
Marijana Krolo **
Antun Marinac ***

SAŽETAK

Fondovi Europske unije su financijski instrument kojim Europska unija pruža brojne mogućnosti zemljama članicama i zemljama kandidatkinjama za razvoj javnog i privatnog sektora. Pružanjem financijskih poticaja zemljama članicama Europska unija nastoji poboljšati kvalitetu života, povećati zaposlenost, unaprijediti infrastrukturu, povećati digitalizaciju, razviti poduzetništvo i potaknuti održivi razvoj zemalja članica. Primjer dobre prakse je projekt pod nazivom „Izgradnja zgrade, infrastrukture i okoliša studentskog paviljona u sveučilišnom kampusu u Osijeku“ kojim je osječko Sveučilište znatno doprinijelo povećanju kvalitete studentskog standarda studentima koji borave u tom smještaju. Cilj projekta je povećati kvalitetu života studenata osječkog sveučilišta. Studentski standard obuhvaća smještaj, subvencioniranu prehranu, subvencije školarina, prijevoz, studentske poslove, Internet za studente, prijevoz studenata s invaliditetom.

Projekt je važan za Sveučilište „Josipa Jurja Strossmayera“ u Osijeku jer uz postojeći kapacitet studentskog doma u Sveučilišnom kampusu, a novi studentski paviljon je financiran sredstvima Europske unije. Za potrebe rada je provedeno istraživanje putem anketnog upitnika među studentima koji borave u Novom paviljonu. Rad istražuje stavove studenata o povećanju kvalitete studentskog standarda u domeni smještajnih kapaciteta. Cilj istraživanja je ukazati na važnost korištenja sredstava fondova s ciljem rasta hrvatskog gospodarstva s posebnim naglaskom na sustav i kvalitetu obrazovanja i studentskog standarda.

Ključne riječi: fondovi Europske unije, studentski smještaj, projekt, kvaliteta studentskog standarda

* Doc. dr. sc., Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, e-mail: smrvica@vevu.hr

** Bac. oec., Studentski centar u Osijeku, e-mail: marijana.krolo@gmail.com

*** Dr. sc., Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi, e-mail: amarinac@ftrr.hr

ABSTRACT

European Union funds are a financial instrument through which the European Union provides numerous opportunities to member and candidate countries for the development of the public and private sector. By providing financial incentives to member countries, the European Union seeks to improve the quality of life, increase employment, improve infrastructure, increase digitization, develop entrepreneurship and encourage sustainable development of member countries. An example of good practice is a project entitled "Construction of the building, infrastructure and environment of the student pavilion in the university campus in Osijek", through which the University of Osijek significantly contributed to the increase in the quality of the student standard for students staying in that accommodation. The goal of the project is to increase the quality of life of students at the University of Osijek. The student standard includes accommodation, subsidized meals, tuition subsidies, transportation, student affairs, Internet for students, transportation of students with disabilities.

The project is important for the University "Josip Juraj Strossmayer" in Osijek, because it adds to the existing capacity of the student dormitory on the University campus, and the new student pavilion is financed with funds of the European Union. For the purposes of this paper, research was conducted through a questionnaire among students staying in the New Pavilion. The paper research the attitudes of students about increasing the quality of student standards in the domain of accommodation capacities. The goal of the research is to point out the importance of using EU funds with the aim of growing the Croatian economy, with special emphasis on the system and quality of education and student standards.

Keywords: European union funds, financial incentives, project, quality of student standard

UVOD

Fondovi Europske unije su financijski instrument kojima se pruža mogućnost financiranja zemljama članicama za razvoj gospodarstva, javne uprave i drugim dionicima ovisno o vrsti fonda i ciljevima financiranja. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku je dobar primjer institucije koja je uz sredstva fondova Europske unije ostvarila višegodišnji milijunski projekt izgradnje Novog studentskog paviljona s 404 nove sobe. Cilj projekta je povećati kvalitetu života studenata osječkog sveučilišta. Za potrebe rada je provedeno istraživanje anketnim upitnikom među studentima Novog paviljona o tome koliko je zadovoljstvo studenata s novim smještajem tj. koliko je smještaj u Novom paviljonu utjecao na njihovu kvalitetu života. Kroz analizirane podatke se navodi primjer dobre prakse korištenja EU fondova u obrazovanju za povećanje kvalitete studentskog standarda.

1. FINANCIJSKI OKVIR FONDOVA EUROPSKE UNIJE 2021 - 2027. GODINE

Europska komisija je sa Strategijom Europa 2020 postavila sedam glavnih inicijativa čiji je cilj bio ubrzati napredak u okviru pametnog, održivog i uključivog rasta (Maletić et. al., 2016):

- 1) unija inovacija – cilj je poboljšati dostupnost financiranja za istraživanje i inovacije kako bi se ideje pretvorile u proizvode/usluge i potaknule gospodarski rast kao i povećanje broja radnih mjesta
- 2) mladi u pokretu – cilj je povećati učinak obrazovnih sustava i mladima olakšati pronalazak prvog radnog iskustva
- 3) digitalni program za Europu – cilj je omogućiti uslugu brzog interneta u svim dijelovima Europske unije kako bi se potaknulo digitalno tržište
- 4) resursno učinkovita Europa – cilj je razdvojiti ekonomski rast od korištenja resursa, modernizirati sektor transporta i koristiti obnovljive izvore energije
- 5) industrijska politika za globalizacijsko doba – cilj je osuvremeniti poslovno okruženje, osobito za mala i srednja poduzeća pomažući im postići konkurentnost na globalnoj razini
- 6) program za nove vještine i radna mjesta – cilj je modernizacija tržišta rada i osnaživanje ljudi razvojem njihovih kompetencija kako bi se uravnotežila ponuda i potražnja na tržištu rada te osigurala mobilnost radne snage
- 7) europska platforma protiv siromaštva – cilj je omogućiti dostojanstven život, socijalnu uključenost i aktivno sudjelovanje u društvu svim građanima.

Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi) su financijski instrumenti čiji je temeljni cilj osigurati ekonomsku i socijalnu koheziju na europskom tržištu (Vojnović, 2008).

Kohezijska se politika se financira iz tri glavna fonda, no postoje još dva koja se nazivaju Strukturni fondovi, a svi oni zajedno čine Europske strukturne i investicijske fondove, odnosno ESI fondove. Kohezijska politika ulaže u sve regije na osnovi tri kategorije: manje razvijene, tranzicijske i razvijene regije. Značajan dio proračuna EU, gotovo trećina, izdvaja se za Kohezijsku politiku.

Fondovi Europske unije su namijenjeni smanjivanju regionalnih različitosti između država članica i država kandidatkinja, jačanju državnih institucija s ciljem bržeg integriranja u sustav Europske unije i pripremi za korištenje strukturnih i kohezijskih fondova nakon pristupanja Uniji (Šoštar, Devčić, 2011).

Sedmogodišnja financijska perspektiva Europske unije iznosi ukupno 1.824,3 milijarde eura, a za Republiku Hrvatsku to znači nova prilika za korištenje 25 milijardi eura sredstava iz fondova Europske unije (MRRFEU, 2021). Sredstva koja države članice imaju na raspolaganju iz novog financijskog okvira su iz Višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) i iz Next Generation izvora (NGEU).

VFO je dugoročni proračun EU-a kojim se postavljaju ograničenja za potrošnju EU kao cijeline i za različita područja djelovanja za razdoblje od sedam godina. VFO predstavlja ulagački proračun koji udružuje sredstva država članica kako bi se financirale aktivnosti koje države članice mogu učinkovitije financirati zajednički. Proračunom EU-a se financira široki raspon aktivnosti i djelatnosti u interesu svih građana EU-a (npr. u području istraživanja, infrastrukture, energetike, područjima energetike, informacijskih i komunikacijskih tehnologija, klimatskih promjena). Proračun se dijeli u „naslove” koji odgovaraju prioritetima i područjima djelovanja EU-a. VFO 2021.-2027. godine se sastoji od 7 proračunskih naslova koji obuhvaćaju ukupno 17 političkih područja (MRRFEU, 2023).

Dodijeljena sredstva iz VFO-a iznose 1.074,3 milijardi eura, a 750 milijardi eura se financira iz instrumenta NGEU-a. Od 750 milijardi eura, u sklopu NGEU, 390 milijardi eura se odnosi na bespovratna sredstva dok se 360 milijardi eura odnosi na zajmove državama članicama. Sredstva dodijeljena Republici Hrvatskoj za financijsko razdoblje 2021-2027 u tekućim cijenama iznose više od 14 milijardi eura iz VFO-a te nešto više od 11 milijardi eura iz NGEU (MRRFEU, 2021). Europska komisija novom financijskom perspektivom osim što je povećala sredstva, teži pojednostavljivanju broja financijskih instrumenata s ciljem osiguranja veće koherentnosti i stvaranja jasnijih ciljeva koji su u skladu s vrijednostima Europske unije. Posebna pozornost usmjerava se na fleksibilnost. Novim financijskim okvirom se omogućuje ne samo korištenje, nego i ponovno korištenje neiskorištenih sredstava kako bi se odgovorilo na promjenjive okolnosti s ciljem iskorjenjivanja siromaštva i promicanja stabilnosti, mira i dakako održivog razvoja i zelene ekonomije. Budući da su prethodne godine znatno usporile gospodarski rast na razini cijele Europske unije, Komisija je 312,5 milijardi eura bespovratnih sredstava i 360 milijardi eura zajmova namijenila upravo za oporavak zemalja od krize uvjetovanoj COVID pandemijom.

Nova financijska perspektiva, u odnosu na prethodnu, pojednostavljuje kombiniranje bespovratnih sredstava i financijskih instrumenata kako bi se privukao veći broj privatnih investitora s ciljem povećanja privatnog kapitala. Poseban naglasak se stavio na povezivanje država članica u komunikaciji o pozitivnim učincima kohezijske politike. Pojačana komunikacija je obveza svake države članice. Europska unija stavlja naglasak na tu povezanost kroz brojne projekte i događanja koje objavljuje na društvenim mrežama potičući sve članice na razvoj digitalne pismenosti svih generacija.

2. PRIMJER KORIŠTENJA SREDSTAVA IZ EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ NA PRIMJERU PROJEKTA „IZGRADNJA ZGRADE, INFRASTRUKTURE I OKOLIŠA STUDENTSKOG PAVILJONA U SVEUČILIŠNOM KAMPUSU U OSIJEKU“

Projekt „Izgradnja zgrade, infrastrukture i okoliša studentskog paviljona u sveučilišnom kampusu u Osijeku“ je uspješan primjer korištenja sredstava Europske unije za poboljšanje kvalitete života studenata. Opći cilj projekta je osiguranje pristupa visokom obrazovanju za studente slabijeg socio-ekonomskog statusa uz unaprjeđenje infrastrukture studentskog smještaja u cilju povećanja konkurentnosti obrazovne infrastrukture Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, a specifični cilj projekta je osiguranje studentskog smještaja u Osijeku izgradnjom zgrade i infrastrukture studentskog paviljona u sveučilišnom kampusu s novih 796 kreveta prema europskim standardima čime će biti dostupan smještaj za ukupno 12% nedomesticilnih studenata koji žele studirati u Osijeku, a osobito za studente u nepovoljnom položaju (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, 2023).

Svrha izgradnje Novog paviljona je bila poboljšanje obrazovanja te završetak studija za studente u nepovoljnom položaju i povećanje smještajnog kapaciteta za studente u Osijeku čime se značajno doprinosi smanjenju razlika između razina razvijenosti različitih regija i smanjivanju zaostalosti regija u najnepovoljnijem položaju posebno zbog izloženosti ozbiljnim i trajnim prirodnim ili demografskim poteškoćama ovog područja (Poduka, 2016).

Ovaj projekt je posebno važan za Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku jer uz postojeću zgradu studentskog doma u sveučilišnom kampusu novi studentski paviljon financiran sredstvima Europske unije danas broji 796 ležaja koji su raspoređeni u 404 sobe. Posebna važnost se usmjerila na energetska učinkovitost što će doprinijeti smanjenju troškova energije i održavanja. Vrijednost investicije projekta „Izgradnja zgrade, infrastrukture i okoliša studentskog paviljona u sveučilišnom kampusu u Osijeku“ je 196,16 milijuna kuna od čega su 174,30 milijuna kuna bespovratna sredstva financirana iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Preostala sredstva osigurali su Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, 2023).

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Za potrebne rada je provedeno istraživanje putem anketnog upitnika sa 11 pitanja. Prvi dio pitanja je vezan uz demografske karakteristike ispitanika, a drugi dio pitanja je vezan uz temu istraživanja tj. zadovoljstvo ispitanika studentskim standardom zbog izgradnje Novog paviljona. Pitanja su bila zatvorenog tipa sa ponuđenim odgovorima. Istraživanje je provedeno putem Google obrasca te su ispitanici u uvodnom djelu bili upoznati sa svrhom istraživanja. Anketni upitnik je dostavljen putem poveznice studentima koji su smješteni u Novom paviljonu čija je izgradnja financirana sredstvima iz fonda Europske unije. Istraživanje je provedeno od 15. – 30. lipnja 2022. godine, a u njemu je sudjelovalo 105 ispitanika - studenata smještenih u Novom paviljonu. Cilj istraživanja je bio utvrditi poboljšanje studentskog standarda izgradnjom Novog paviljona sredstvima financiranim iz fonda Europske unije. Rezultati istraživanja su analizirani deskriptivnom statistikom. U skladu se teorijsko-metodološkim pristupom postavljaju se hipoteza:

H₁ – Ispitanicima je Novi paviljon povećao kvalitetu studentskog standarda.

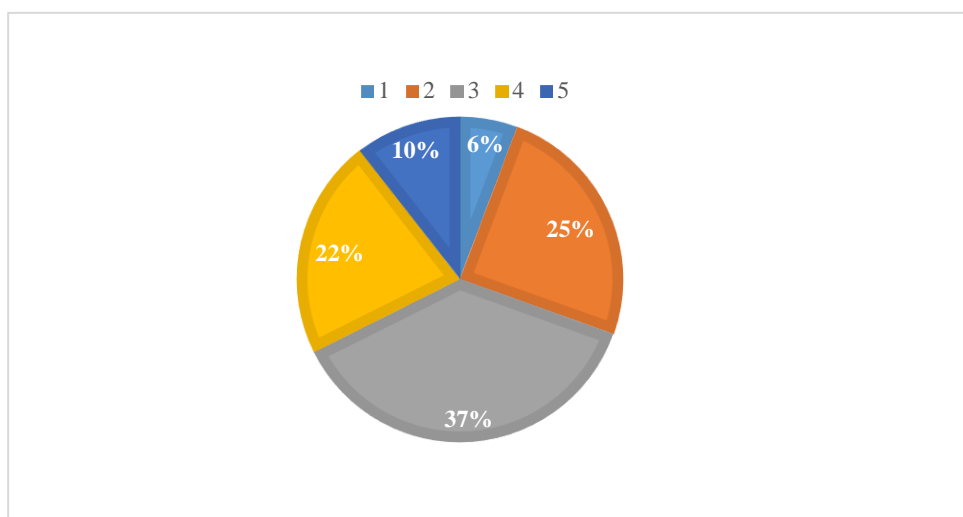
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U istraživanju je sudjelovalo: 41 % muških ispitanika i 59 % ženskih ispitanika; najveći broj ispitanika ima od 21 do 23 godine njih čak 51 %, ispitanika, u dobnoj skupini od 18 do 20 godina ima 44 % ispitanika, a ispitanici koji imaju od 24 do 26 godina najmanje su zastupljena skupina u analiziranoj anketi i čine 5 %. U anketi nisu zastupljeni studenti s 27 godina i više. Najveći broj ispitanika je iz okolnih županija; iz Požeško-slavonske županije i Vukovarsko-srijemske s podjednakim brojem ispitanika njih 20 % za svaku županiju, Brodsko-posavska županija s 18 %, Bjelogorsko-bilogorska s 11 %, iz Virovitičko-podravске županije 10 % ispitanika, 4 % ispitanika su iz Karlovačke županije, 3 % ispitanika iz Krapinsko-zagorske, a ispitanici iz preostalih županija zastupljeni su u rezultatima ankete ispod 3 %. Najveći broj ispitanika pohađaju 3. godinu preddiplomskog studija tj. 32 %. Sljedeća najveća skupina jesu studenti 2. godine preddiplomskog studija (29 %).

Studenti 1. godine diplomskog studija (IV. godina) u anketi su zastupljeni s 20 %. Najmanji broj ispitanika studenti su 1. godine preddiplomskog studija (11 %) i studenti 2. godine diplomskog studija (V. godina) (8 %). Najveći broj ispitanika (15 %) pohađa Ekonomski fakultet, 11 % ispitanika studira na Poljoprivrednom fakultetu, po 10 % ispitanika studira na Pravnom fakultetu u Osijeku, Filozofskom fakultetu, Fakultetu za odgojne i

obrazovne znanosti i na Građevinskom i arhitektonskom fakultetu, 9 % ispitanika studira na Medicinskom fakultetu u Osijeku, 7 % na Fakultetu elektronike, računalstva i informacijskih tehnologija, 7 % na Odjelu za biologiju, 5 % ispitanika studira Kemiju, 3 % ispitanika studira na Kineziološkom fakultetu u Osijeku, 3 % na Odjelu za matematiku (također 3 ispitanika), 2 % ispitanika studira na Odjelu za fiziku u Osijeku. Može se zaključiti kako su gotovo trećina ispitanika studenata studenti Ekonomskog fakulteta u Osijeku i Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku. Prije smještaja u Novi paviljon 44% ispitanika su bili smješteni u privatnom smještaju koji su plaćali isključivo vlastitim sredstvima.; 36 % ispitanika su bili smješteni u privatnom smještaju uz subvenciju Ministarstva znanosti i obrazovanja. To se prema dosadašnjem iskustvu odnosi na studente koji su ostvarili tu prednost temeljem kriterija iz A kategorije - izvrsnosti, B - kriterija mjesečnog prihoda obitelji koji u prethodnoj godini po članu ne prelazi 60 % proračunske osnovice te temeljem kriterija C - ukoliko je student dijete roditelja koji su umrli, nestali ili nepoznati te ukoliko su im roditelji razvedeni, a preminuo je onaj kojemu su sudski dodijeljeni ili ako su bili smješteni u domove ili udomiteljske obitelji te studenti s invaliditetom. 16 % ispitanika su prethodno boravili u Studentskom domu K.P. Svačića; 6 % ispitanika je boravilo u Studentskom domu Ivan Goran Kovačić. Ispitanici su dali su prosječnu ocjenu prethodnom smještaju u kojem su boravili prije useljenja u Novi paviljon (37 %). Ispitanika koji su dali ocjenu „2“ prethodnom smještaju je 25 %; 22 % ispitanika je svoj prethodni smještaj ocijenilo sa „4“, a samo 6 % ispitanika su bili u potpunosti zadovoljni prethodnim smještajem. Također 6 % ispitanika dali su ocjenu „1“ prethodnom smještaju“. Ocjena zadovoljstva ispitanika prethodnim smještajem se vidi iz Grafikona 1.

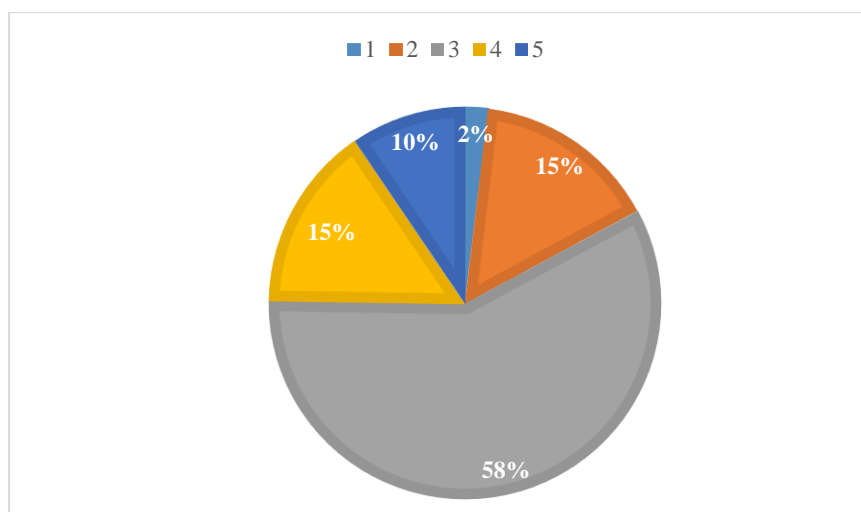
Grafikon 1. Udio ispitanika prema ocjeni zadovoljstva smještajem prije useljenja u Novi paviljon

Izvor: izrada autora rada

Ispitanici su (58 %) ocijenili kvalitetu svog studentskog života prije izgradnje Novog paviljona srednjom ocjenom „3“; 15 % ih je dalo ocjenu „2“ i „4“, 10 % ispitanika se izjasnilo kako su u potpunosti bili zadovoljni kvalitetom života dok su boravili u prethodnom smještaju, 2 % ispitanika su se izjasnili ocjenom „1“. Iz Grafikona 2. se vidi ocjena ispitanika o kvaliteti života prije izgradnje Novog paviljona.

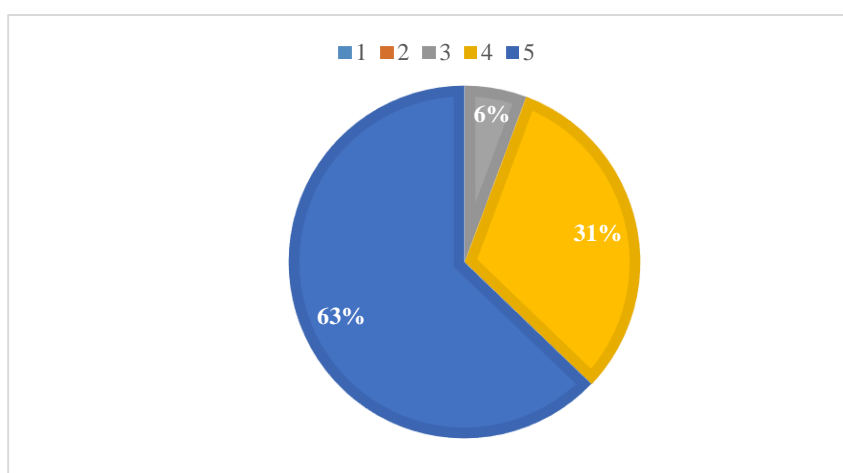
Grafikon 2. Ispitanici prema ocjeni kvalitete života prije izgradnje Novog paviljona

Izvor: izrada autora rada

Ocjenu „5“ po pitanju općeg zadovoljstva (čime su se izjasnili da su u potpunosti zadovoljni studentskim smještajem u Novom paviljonu) je dalo 63 % ispitanika; 31 % ispitanika je dalo ocjenu „4“, 6% ispitanika je dalo osrednju ocjenu Novom paviljonu po pitanju općeg dojma. Pozitivno je što niti jedan ispitanik nije dao ocjenu „1“ i „2“ (nedovoljan i dovoljan). Iz Grafikona 3. se vidi postotak ispitanika prema ocjeni općeg zadovoljstva smještajem u Novom paviljonu.

Grafikon 3. Broj ispitanika prema ocjeni svog općeg zadovoljstva smještajem u Novom paviljonu u %

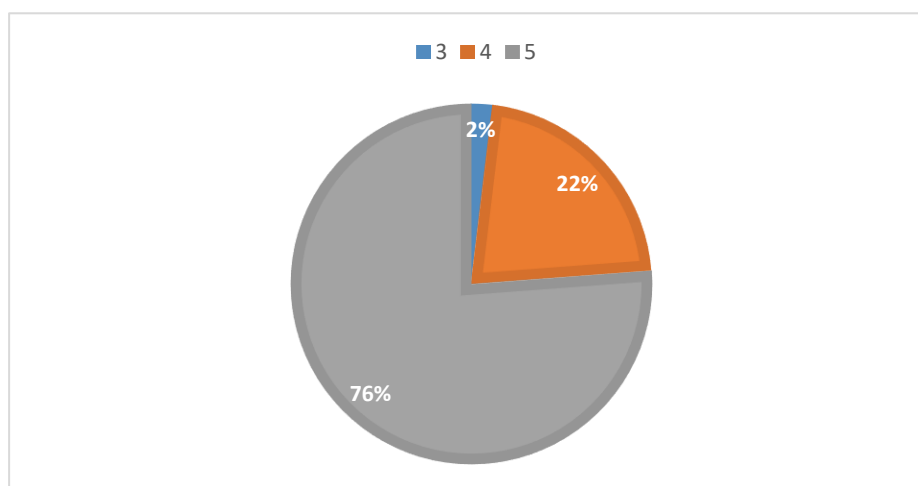
Izvor: izrada autora rada

Ispitanici se u potpunosti slažu da Novi paviljon u potpunosti ispunjava sve njihove potrebe smještaja i ostalog sadržaja poput čajne kuhinje, *fitness*-a, učionice za tihi rad i sl. (78 %); 21 % ispitanika se slaže se s navedenom tvrdnjom; 1 % ispitanika se izjasnilo s ocjenom

„3“ – niti se slažu niti se ne slažem. Niti jedan ispitanik nije označio odgovor „1“ ili „2“ koji se odnose na neslaganje i potpuno neslaganje s tvrdnjom.

Od ukupno 105 ispitanika, njih 103 se slaže (ili se u potpunosti slaže) da će Novi paviljon povećati kvalitetu smještaja studenata koji u njemu borave; 76 % ispitanika se u potpunosti slaže, 22 % ispitanika se slaže sa tvrdnjom. Niti jedan ispitanik se nije iskazao ocjenama „1“ ili „2“ koje označavaju stupnjeve neslaganja s tvrdnjom.

Grafikon 4. Novi paviljon će povećati kvalitetu smještaja studenata koji u njemu borave

Izvor: izrada autora rada

Iz rezultata istraživanja se zaključuje kako su studenti u potpunosti zadovoljni smještajem u Novom paviljonu, smatraju ga kvalitetnijim smještajem od predhodnog i smještajem koji ispunjava njihove potrebe sa svojim sadržajima. Stoga se prihvaća H_1 – Ispitanicima je Novi paviljon povećao kvalitetu studentskog standarda.

ZAKLJUČAK

Europska unija je zajednica 27 europskih država koje teže jedinstvenom tržištu. Prema uputama Europske komisije države članice se orijentiraju na postizanje zajedničke kohezije i osnaživanju gospodarstva svake pojedine zemlje članice. Europska unija daje velike mogućnosti za financiranje kroz brojne instrumente, među kojima se ističu Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi). ESI fondovi su financijski instrumenti čiji je temeljni cilj osigurati ekonomsku i socijalnu koheziju europskog tržišta. Pozitivan primjer implementiranja bespovratnih EU sredstava iz fonda Europske unije je projekt „Izgradnja zgrade, infrastrukture i okoliša studentskog paviljona u sveučilišnom kampusu u Osijeku“.

Svrha projekta je povećati kvalitetu studentskog smještaja u Osijeku s ciljem povećanja dugoročne kvalitete života osječkih studenata koji borave u novom smještaju (Novi paviljon). Na taj način se doprinosi poboljšanju obrazovanja studenata u nepovoljnom položaju kao i povećanju smještajnih kapaciteta za studente u Osijeku. Putem ovog projekta se značajno doprinosi smanjenju razlika između razvijenosti različitih regija. Novi studentski paviljon financiran sredstvima Europske unije ima 796 ležaja koji su raspoređeni u 404 sobe. Projekt je veliku pozornost usmjerio na energetska učinkovitost što će doprinijeti smanjenju troškova

energije i održavanja. Za potrebe rada je provedeno istraživanje temeljem anketnog upitnika kako bi se došlo do podatka – je li i u kojoj mjeri izgradnja Novog paviljona, financiranog EU sredstvima, utjecala na kvalitetu života studenata u Osijeku. Rezultatima istraživanja prikazana je kvaliteta života studenata koji trenutno borave u Novom paviljonu u usporedbi s prethodnim smještajem. Ispitanici (98 %) se slažu da će Novi paviljon povećati kvalitetu smještaja studenata koji u njemu borave.

Prije useljenja u Novi paviljon 68 % ispitanika nije bilo zadovoljno prethodnim smještajem ili su mu dali prosječnu ocjenu. Ispitanici su ocijenili sa ocjenom 3 kvalitetu života u prethodnom smještaju. Ispitanici (63 %) su u potpunosti zadovoljni smještajem u Novom paviljonu i sadržajima koje on nudi. Prihvaća se H_1 – Ispitanicima je Novi paviljon povećao kvalitetu studentskog standarda. Izgradnja Novog paviljona financirana putem sredstava iz fonda Europske unije će utjecati na povećanje kvalitete smještaja studenata koji u njemu borave što će zasigurno utjecati i na promociju grada Osijeka kao studentskog grada privlačeći nove studente upravo na studiranje u njemu.

LITERATURA

1. Maletić, I. et. al. (2016). EU projekti – od ideje do realizacije. Zagreb: Tim4pin.
2. MRRFEU (2021) EU fondovi 2021.-2027., <https://razvoj.gov.hr/eu-fondovi-2021-2027/4851> (pristupljeno 05.09.2022.)
3. MRRFEU (2023) Višegodišnji financijski okvir, <https://razvoj.gov.hr/istaknute teme/eu-fondovi-2021-2027/visegodisnji-financijski-okvir-2021-2027-i-instrument-eu-za-oporavak/4852> (pristupljeno 20.08.2023.)
4. Poduka (2016). Studija izvodljivosti, Osijek: Studentski centar.
5. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, <http://www.unios.hr/projekt-izgradnja-zgrade-infrastrukture-i-okolisa-studentskog-paviljona-u-sveucilisnom-kampusu-u-osijeku/> (pristupljeno 10.05.2023.)
6. Šoštar, M., Devčić, A. (2011) Fondovi Europske unije i drugi dostupni izvori financiranja razvoja ruralnog turizma, Zbornik radova Međimurskog Veleučilišta, 8 (2), str. 105-110.
7. Vojnović, M. (2008). Strukturni fondovi Europske unije i IPA–Instrument pretprijetne pomoći. Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, 8 (2), str. 367- 392.